

KANCELARIA SENATU

BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

BKS/DPK-134/28073/13 WW

Warszawa, dnia 26 marca 2013 r.

Nr: 28073	Data wpływu 27 stycznia 2012 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 5 marca 2013 r.

**KOMBATANCI ORAZ NIEKTÓRE OSOBY
BĘDĄCE OFIARAMI REPRESJI WOJENNYCH
I OKRESU POWOJENNEGO**

TEMAT

POSZERZENIE ZAKRESU PODMIOTOWEGO USTAWY

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Anna M.

PRZEDMIOT PETYCJI:

W ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego poszerzyć zakres podmiotowy ofiar represji o osoby, które podlegały represjom politycznym w latach 1971–1989.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autorka petycji (osoba internowana) w apelu skierowanym do senatorów zwraca się z postulatem o podjęcie prac legislacyjnych mających na celu uznanie za represjonowanych politycznie osoby aktywne w latach 1971–1989 tj. *internowanych, prześladowanych i aresztowanych działaczy opozycji*, poprzez włączenie ich do ustawy o kombatantach.

W opinii autorki petycji, obowiązująca ustawa kombatancka nie obejmuje represji politycznych z lat 1971–1989, co uniemożliwia przyznanie uprawnień kombatanckich osobom, które sądownie zostały uznane za represjonowane politycznie i otrzymały z tego tytułu odszkodowanie i zadośćuczynienie.

Autorka petycji podaje, że „dotychczasowe próby podejmowane przez środowiska osób represjonowanych prawnego uznania tych ludzi za osoby represjonowane politycznie spotykały się z odmową Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, który powoływał się na obowiązujące prawo, uniemożliwiające uwzględnienie żądania”.

Wnosząca petycję uzasadnia, że „działania opozycyjne podjęte w latach 1971–1989 były kontynuacją powojennych szlachetnych dążeń niepodległościowych i wolnościowych narodu (po 1970 r.) oraz przyczyniły się do odzyskania przez nasz kraj pełnej suwerenności i niepodległości. Bez naszych ofiar nie byłyby możliwe przemiany polityczne, które spowodowały przemiany nie tylko w Polsce, ale i w Europie”.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2012 r. poz. 400) reguluje sprawy kombatantów i ofiar represji, którym *należy jest głęboki szacunek wszystkich rodaków oraz szczególna troska i opieka ze strony instytucji państwowych, samorządów terytorialnych i organizacji społecznych.*

Art. 1–3 zawierają pojęcie kombatanta, precyzują działalność kombatancką oraz działalność uznawaną za równorzędną z kombatancką (*vide - Informacje dodatkowe petycji*).

Zgodnie z art. 4 represje wojenne i okresu powojennego, to okresy przebywania:

- z przyczyn politycznych, narodowościowych, religijnych i rasowych: w hitlerowskich więzieniach, obozach koncentracyjnych i ośrodkach zagłady, innych miejscach odosobnienia: w których warunki pobytu nie różniły się od warunków w obozach koncentracyjnych i w których pobyt dzieci do lat 14 miał charakter eksterminacyjny, a osoby tam osadzone pozostawały w dyspozycji hitlerowskich władz bezpieczeństwa,
- z przyczyn narodowościowych i rasowych w gettach,
- z przyczyn politycznych, religijnych i narodowościowych: w więzieniach, poprawczych obozach pracy i poprawczych koloniach pracy podległych Głównemu Zarządowi Obozów i Kolonii Poprawczych NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR oraz na przymusowych zesłaniach i deportacji w ZSRR,
- w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski na mocy skazania w latach 1944–1956, na podstawie przepisów wydanych przez władze polskie, przez sądy powszechne, wojskowe i specjalne albo w latach 1944–1956 bez wyroku - za działalność polityczną bądź religijną, związaną z walką o suwerenność i niepodległość.

Do represjonowanych zalicza się także osoby, które jako dzieci zostały odebrane rodzicom w celu poddania eksterminacji lub w celu przymusowego wynarodowienia.

PRACE LEGISLACYJNE:

Do Senatu VII kadencji Krajowa Konfederacja Represjonowanych 1980–1990 (akces 13 stowarzyszeń represjonowanych), Rada Miasta Siedlce oraz były senator Janusz Lorenz (społeczny opiekun organizacji kombatanckich i patriotycznych) wniosły petycję w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej uznania za ofiary represji osoby, które podlegały represjom w latach 1957-1989 oraz podjęcia prac nad usystematyzowaniem uprawnień kombatantów.

Petycja (P-12/10) 28 października 2010 r. została rozpatrzona przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji, po przeprowadzeniu dyskusji senatorowie w głosowaniu postanowili nie prowadzić dalszych prac nad tym zagadnieniem.

Komisja uznała, iż poszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do świadczeń o osoby represjonowane może doprowadzić do osłabienia pozycji uczestników walk o niepodległość.

Do Sejmu obecnej kadencji wpłynęły następujące projekty ustaw:

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (druk sejmowy nr 180, wpłynął 28 grudnia 2011 r.), 8 lutego 2012 r. został skierowany do pierwszego czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

Projekt dotyczy umożliwienia spadkobiercom osoby, która uzyskała uprawnienia kombatanckie, a także kombatantom ubieganie się o odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę.

Rada Ministrów, w stanowisku z 29 sierpnia 2012 r., negatywnie oceniła projekt.

Senacki projekt ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (druk sejmowy nr 677, wpłynął 6 sierpnia 2012 r.), 28 sierpnia 2012 r. skierowany do pierwszego czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

Projekt dotyczy dostosowania systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niekonstytucyjność art. 22 ust. 4 ustawy w zakresie, w jakim przepis ten określa termin złożenia do Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wniosku o przyznanie uprawnień z tytułu określonego w art. 2 pkt 7 ustawy tj. w wyniku wydarzeń z grudnia 1970 r.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Uchwała Sejmu z dnia 6 kwietnia 2006 r. w sprawie zadośćuczynienia osobom, które na skutek represji za walkę o wolną Polskę żyją obecnie w bardzo trudnych warunkach materialnych. Sejm zwrócił się do rządu z wnioskiem o przygotowanie regulacji prawnych, w ramach możliwości budżetowych państwa, umożliwiających zadośćuczynienie osobom, które na wskutek represji za walkę o wolną Polskę i godne życie Narodu w latach 1944–1989 żyją obecnie w trudnych warunkach materialnych.

Interpelacja poselska w sprawie prawa do nieodpłatnych przejazdów komunikacją zbiorową dla kombatantów, adresowana do ministra pracy i polityki społecznej. W odpowiedzi na interpelację (nr 2012 z 13 marca 2012 r.) wyjaśniono, że zgodnie z ustawą o kombatantach (...) kombatantom, będącym emerytami lub rencistami, przysługuje prawo do m.in.:

- dodatków: kombatanckiego (195,67 zł), kompensacyjnego (29,35 zł) oraz ryczałtu energetycznego (157,67) zł - *po waloryzacji od 1 marca 2013 r. świadczenia te wynoszą odpowiednio: (203,50 zł, 30,53 zł i 165,71 zł)*, są zwolnione są z podatku dochodowego,
- przejścia na wcześniejszą emeryturę dla urodzonych przed 1 stycznia 1949 r.,
- pierwszeństwa do: środowiskowej opieki socjalnej, uzyskania miejsc w domach pomocy społecznej, opieki zdrowotnej,
- doraźnej lub okresowej pomocy pieniężnej z uwagi na trudne warunki materialne,
- 50% ulg przy przejazdach środkami komunikacji miejskiej, 37% ulg w 1 i 2 klasie pociągów osobowych i pospiesznych, w 2 klasie pociągów innych niż osobowe i pospieszne oraz przy przejazdach autobusami w komunikacji zwykłej i przyspieszonej.

Kombatantom będącym inwalidami wojennymi przysługują świadczenia pieniężne i uprawnienia wynikające z **ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin** (Dz. U. z 2010 r. Nr 101, poz. 648 ze zm.), są to:

- renta inwalidy wojennego, wynosząca 100% bądź 75% podstawy jej wymiaru,
- wypłata świadczeń w zbiegu, tj. wypłata renty inwalidy wojennego powiększonej o połowę emerytury albo emerytury powiększonej o połowę renty, w zależności od wyboru osoby uprawnionej (wyjątek od zasady w powszechnym systemie emerytalnym, w razie zbiegu do dwóch świadczeń wypłaca się jedno tj. wyższe lub wybrane przez zainteresowanego),
- zniżki komunikacyjne (100% przy przejazdach środkami komunikacji miejskiej), ulga 37% w komunikacji krajowej (1 i 2 klasą pociągów i autobusami w komunikacji zwykłej, przyspieszonej i pospiesznej),
- inwalidzie zaliczonemu do I grupy przysługuje ulga 78% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego (1 i 2 klasa pociągów osobowych i pospiesznych oraz autobusami w komunikacji zwykłej, przyspieszonej i pospiesznej),
- ulga 95% (1 i 2 klasa pociągów i autobusami w komunikacji zwykłej, przyspieszonej i pospiesznej dla przewodnika lub opiekuna w podróży inwalidzie wojennemu całkowicie niezdolnemu do pracy i samodzielnej egzystencji),
- zwolnienie z opłat abonamentowych za używanie odbiorników RTV.

Trybunał Konstytucyjny w dniu 10 stycznia 2012 r. wydał wyrok (*sygn. akt P 19/10*) po rozpoznaniu pytania prawnego Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu dotyczącego ograniczenia w czasie składania wniosku o przyznanie uprawnień kombatanckich.

Trybunał orzekł, że art. 22 ust. 4 ustawy o kombatantach (...) w zakresie, w jakim określa termin do złożenia do Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wniosku o przyznanie uprawnień z tytułu określonego w art. 2 pkt 7 ustawy, **jest niezgodny** z art. 2 i art. 32 ust. 1 konstytucji.

Senat podjął działania ustawodawcze w tym zakresie i wniósł do Sejmu projekt ustawy (*vide - Prace Legislacyjne petycji*).

INFORMACJE DODATKOWE:

Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach (...) w art. 1–3 definiuje pojęcie kombatanta, precyzuje działalność kombatancką oraz równorzędną z tą działalnością.

W myśl postanowień ustawy kombatantami są osoby, które brały udział w wojnach, działaniach zbrojnych i powstaniach narodowych, wchodząc w skład formacji wojskowych lub organizacji walczących o suwerenność i niepodległość Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa za działalność kombatancką uznaje m.in.:

- pełnienie służby wojskowej w Wojsku Polskim lub w polskich formacjach wojskowych przy armiach sojusznicznych podczas działań wojennych prowadzonych na wszystkich frontach przez Państwo Polskie,
- uczestniczenie w ramach polskich formacji i organizacji wojskowych w I wojnie światowej, w powstaniach narodowych,
- pełnienie służby w polskich podziemnych formacjach i organizacjach, w tym działających w ramach tych organizacji oddziałach partyzanckich w okresie wojny 1939-1945,
- pełnienie służby wojskowej w armiach sojusznicznych, w sojusznicznych organizacjach ruchu oporu w okresie wojny 1939-1945, z wyjątkiem formacji Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych ZSRR (NKWD) oraz innych specjalnych formacji, które prowadziły działalność przeciwko ludności polskiej,
- pełnienie służby w polskich podziemnych formacjach wojskowych lub organizacjach niepodległościowych na terytorium Państwa Polskiego w jego granicach sprzed 1 września 1939 r. oraz w granicach powojennych w okresie od wkroczenia armii ZSRR do końca 1956 r., jeżeli celem działania była niepodległość i suwerenność Rzeczypospolitej,
- uczestniczenie w walkach Wojska Polskiego oraz zmilitaryzowanych służbach państwowych z oddziałami Ukraińskiej Powstańczej Armii i grupami Wherwolfu,
- uczestniczenie w tzw. Niszczycielskich Batalionach („Istriebitelnych Batalionach”) na byłych ziemiach polskich w województwach: lwowskim, stanisławowskim, tarnopolskim i wołyńskim w obronie ludności polskiej przed ukraińskimi nacjonalistami od 1944-1945 r.

Za działalność równorzędną z działalnością kombatancą uznaje się m.in.:

- pełnienie funkcji cywilnych we władzach powstań narodowych oraz w administracji podziemnego Państwa Polskiego w okresie wojny 1939-1945, a także w podziemnych niepodległościowych organizacjach cywilnych w latach 1945-1956,
- udział w okresie do 31 grudnia 1945 r. w walkach o zachowanie suwerenności i niepodległości Państwa Polskiego w zmilitaryzowanych służbach państwowych,
- prowadzenie w okresie wojny 1939-1945 zorganizowanego i profesjonalnego tajnego nauczania dzieci i młodzieży,
- dawanie schronienia osobom narodowości żydowskiej lub innym osobom, za których ukrywanie w latach 1939-1945, ze względu na ich narodowość lub działalność na rzecz suwerenności i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej - groziła kara śmierci,
- uczestniczenie w latach 1914-1945 w walkach o polskość i wolność narodową Śląska, Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej, Gdańska, Pomorza i Ziemi Kaszubskiej oraz Warmii

i Mazur, a także innych ziem zagarniętych przez zaborców,

- czynny udział w zbrojnym wystąpieniu o wolność i suwerenność Polski w Poznaniu w czerwcu 1956 r., który spowodował śmierć lub uszczerbek na zdrowiu,
- poniesienie śmierci, uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia powyżej siedmiu dni w grudniu 1970 r. na Wybrzeżu w działaniach wojska lub milicji podczas wystąpień wolnościowych.

Do okresów działalności kombatanckiej lub równorzędnej z działalnością kombatancką zalicza się również czas przebywania:

- w niewoli lub obozach internowanych oraz w obozach podległych Głównemu Zarządowi do Spraw Jeńców Wojennych i Internowanych (GUPWI) NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR, i obozach podległych Wydziałowi Obozów Kontrolno-Filtracyjnych NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR, spowodowanego działalnością kombatancką,
- w hitlerowskich więzieniach, obozach koncentracyjnych i ośrodkach zagłady oraz w innych miejscach odosobnienia, w których warunki pobytu nie różniły się od warunków w obozach koncentracyjnych, a także w więzieniach i poprawczych obozach pracy oraz poprawczych koloniach pracy podległych Głównemu Zarządowi Obozów i Kolonii Poprawczych (GUŁag) NKWD, a od marca 1946 r. MWD ZSRR, a także w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski.

Na mocy **ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego** (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.) stwierdzenie nieważności orzeczenia wydanego przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe wydane w latach 1944-1989, jeżeli czyn zarzucony lub przypisany był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, albo orzeczenie wydano z powodu takiej działalności, jest warunkiem wstępnym do ubiegania się o odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynieniem za doznaną krzywdę. Nieważność orzeczenia stwierdza sąd okręgowy lub sąd wojskowy, który poucza osoby o przysługujących im uprawnieniach.

Pierwotnie ustawa dotyczyła tylko okresu 1944-1956. Nowelizacja ustawy z 2007 r. rozszerzyła zakres stosowania przepisów ustawy na osoby prowadzące działalność opozycyjną w latach 1957-1989 i przyznała to uprawnienie również osobom internowanym w związku z wprowadzeniem 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego.

Osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu, przysługuje odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji. W razie śmierci tej osoby uprawnienie

to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców.

Żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia zgłasza się w sądzie, który wydał postanowienie o stwierdzeniu nieważności orzeczenia, do roku od daty uprawomocnienia.

Do 10 marca 2011 r. zgodnie z obowiązującym wówczas art. 8 ust. 1a ustawy wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia ograniczona była do kwoty 25 000 zł.

Dopiero Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 1 marca 2011 r. (*sygn. akt P 21/09*) stwierdził niekonstytucyjność art. 8 ust. 1a ustawy. Utrata mocy tego przepisu pozwoliła sądom na ocenę zasadności wniosków o odszkodowanie i zadośćuczynienie bez ograniczenia wysokości maksymalnej kwoty. W tej sytuacji obowiązujące przepisy ustawy zapewniają osobom represjonowanym możliwość dochodzenia roszczeń, których wysokość należy do wyłącznej kompetencji niezawisłych sądów.

Uchwała Rady Ministrów Nr 32/2008 (z 12 lutego 2008 r.) w sprawie przyznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych z ogólnej rezerwy budżetowej, środków finansowych z przeznaczeniem na wypłatę rent specjalnych przyznanych rodzicom, małżonkom i dzieciom osób, które poniosły śmierć w grudniu 1970 r. w wyniku działań wojska i milicji w Gdańsku, Gdyni, Szczecinie i Elblągu. Zakład Ubezpieczeń Społecznych otrzymał środki z rezerwy budżetowej w wysokości 2 mln zł na wypłatę rent specjalnych przyznawanych przez Prezesa Rady Ministrów na podstawie art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ofiary grudnia 1970 r. otrzymały wypłaty jednorazowe w wysokości 50 000 zł.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w 2006 r. opracowało założenia projektu nowej ustawy kombatanckiej, który kompleksowo miał regulować sprawy kombatantów i osób represjonowanych. Projektowany akt uwzględniał politykę historyczną państwa, gdyż Polacy rozpoczęli walkę o niepodległość w 1939 r. a zakończyli w 1989 r. Nowa ustawa miała honorować bohaterów walki, która była prowadzona w różny sposób oraz - w akcie solidaryzmu - wspomagać ofiary najcięższych represji. Resort podejmując prace nad ustawą dokonał analizy oczekiwań ofiar represji w latach 1939-1989. Wśród nich były m. in. osoby walczące o niepodległość Polski, małoletnie ofiary wojny i inni represjonowani. Środki na świadczenia szacowano na ok. 4,5 mld zł. Realizacja wszystkich postulatów nie była możliwa.

Rada Ministrów „Założenia nowelizacji prawa kombatanckiego” przyjęła 27 marca 2007 r. Dokonano przeglądu i oceny postulatów różnych grup represjonowanych. Wybrano najbardziej zasłużonych dla niepodległości Polski i najbardziej poszkodowanych w walkach o wolną Polskę, a także tych, którzy nie otrzymali żadnej rekompensaty. Krąg osób określony został m.in. uchwałą Sejmu z 6 kwietnia 2006 r.

Na podstawie założeń opracowano projekt ustawy o uprawnieniach kombatanatów, uczestników walki cywilnej z lat 1914-1945, działaczy opozycji wobec dyktatury komunistycznej oraz niektórych ofiar represji systemów totalitarnych.

Rada Ministrów mając na uwadze trudną sytuację kraju i konieczność ograniczeń wydatków, podjęła decyzję o przyznaniu zadośćuczynienia rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989, parlament 7 maja 2009 r. uchwalił ustawę.

Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956-1989 (Dz. U. Nr 91, poz. 741 ze zm.) określa zasady przyznania zadośćuczynienia rodzinom osób, które na skutek działań wojska, milicji i innych organów aparatu bezpieczeństwa poniosły śmierć w związku z wystąpieniami wolnościowymi na rzecz odzyskania przez Państwo Polskie suwerenności, niepodległości oraz respektowania praw człowieka i obywatela.

Do wystąpień wolnościowych zaliczono wydarzenia z czerwca 1956 r. w Poznaniu, z października 1957 r. w Warszawie, z grudnia 1970 r. na Wybrzeżu (w Elblągu, Gdańsku, Gdyni i Szczecinie), z czerwca 1976 r. w Radomiu, w okresie stanu wojennego od 13 grudnia 1981 r. do 22 lipca 1983 r., w trakcie tłumienia manifestacji lub strajków w latach 1983-1989. Zadośćuczynienie może otrzymać każdy członek rodziny, jest to świadczenie pieniężne w kwocie 50 000 zł. Nie przysługuje ono członkom rodzin, które otrzymały jednorazową rentę specjalną, *(o której mowa wyżej)*. Tym rodzinom, które otrzymały rentę specjalną w wysokości niższej niż 50 000 zł należy się świadczenie wyrównawcze (różnica między wysokością świadczenia a wysokością renty specjalnej).

REKOMENDACJE BIURA:

Ustawa kombatantka, jest aktem stanowiącym o zadośćuczynieniu za szczególne zasługi kombatantów - weteranów walk o suwerenność i niepodległość Ojczyzny oraz wielu ofiar represji wojennych i okresu powojennego.

Analizując wniosek petycji należy podkreślić, że wdzięczność osobom narażającym swe życie w walce o suwerenność i niepodległość Państwa Polskiego w okresie, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były łamane, wydaje się ważna i słuszna m.in. z punktu widzenia kształtowania polityki historycznej państwa.

Nadto, poczucie sprawiedliwości podpowiada, by osoby represjonowane w latach 1971-1989 za działalność opozycyjną zostały uhonorowane. Bowiern przyznanie uprawnień wynikających z ustawy zapewne przyczyniłoby się do poprawy ich sytuacji materialnej.

W analizowanej sprawie trzeba jednak zauważyć, że część osób represjonowanych otrzymała już świadczenia odszkodowawcze.

Ponadto, poza przeświadczeniem o słuszności i celowości wprowadzenia zmian wnioskowanych w petycji, trzeba też mieć na względzie sytuację wielu grup społecznych, które z różnych przyczyn pozostają w trudnej sytuacji życiowej. Nie należy też zapominać o konieczności zapewnienia równowagi budżetowej finansów publicznych.

Mając na względzie powyższe informacje, decyzję o podjęciu prac nad petycją Biuro pozostawia do uznania Komisji.

OPRACOWAŁA

DYREKTOR

Wanda Wójtowicz

Anna Pomianowska-Bąk